

30.7.2009

Dnro 2545/5/09

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Esittelijäneuvos Raino Marttunen

Viite: Sisäasiainministeriön maahanmuutto-osaston lausuntopyyntö 25.6.2009

**LAUSUNTO SISÄASIAINMINISTERIÖN SELVITYSHANKKEEN LOPPURAPORTISTA
"NÄKÖKULMIA TURVAPAIKKAPOLITIIKKAAN - KEHITYSEHDOTUKSIA JA POHJOIS-
MAISTA VERTAILUA"**

Sisäasiainministeriön turvapaikkapolitiikkaa koskevassa raportissa on selostettu useita toimenpide-ehdotuksia liittyen turvapaikkapolitiikan linjauksiin, turvapaikkaprosessin tehostamiseen, perheenyhdistämiseen ja palauttamiseen.

Hankkeen tavoitteena on ollut perusteettoman turvapaikkahakemuksen jättäjiä Suomeen houkuttelevien vetotekijöiden karsiminen Suomen lainsäädännöstä ja noudatetusta käytännöstä kuitenkin niin, ettei kansainvälistä suojelua todella tarvitsevien oikeusturva kärsi. Ehdotettujen tiukennusten perusteluissa on viitattu useissa kohdin muiden pohjoismaiden käytäntöihin. Ne eivät ole kuitenkaan yksinään riittävä peruste muutoksille. Raportin mukaan turvapaikkaprosessin nopeuttaminen ei ole myöskään mahdollista ilman resurssien lisäämistä. Tämän tulisi mielestäni olla ensisijainen keino tilanteen parantamiseksi. Lainmuutokset eivät saa johtaa todellisessa suojelutarpeessa olevien oikeusturvan vaarantumiseen.

Kuten lausuntopyynnössä on todettu, on lausunnonle annettu määräaika varsin lyhyt, ja se sijoittuu lisäksi kesälomakaudelle. Tyydyn lausunnessani esittämään vain joitakin yleisluonteisia arvioita niistä seitsemästä asiakokonaisuudesta, joista on tarkoitus valmistella hallituksen esitys syyskaudella 2009 ja joista lausuntoa on erityisesti pyydetty.

1) Iän selvittäminen lääketieteellisellä tutkimuksella

Olen ministeriölle 5.5.2009 jo antamassani lausunnossa (dnro 1209/5/09, jäljennös ohessa) todennut, että turvapaikanhakijoiden iänmääritykseen liittyvistä toimivaltuuksista, iänmäärityksen suorittamisesta sekä iänmääritykseen liittyvistä oikeusturvanäkökohdista tulisi säätää lailla. Iänmääritykseen liittyvät kysymykset on normaalin lainvalmistelun yhteydessä mahdollista selvittää riittävän perusteellisesti.

2) Kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen tekeminen

Raportin mukaan sisämaassa tavatut turvapaikanhakijat tulisi jatkossa ohjata jättämään hakemuksensa niille poliisilaitoksille, joilla on turvapaikkatutkiminnan erityisasiantuntemusta. Tällä saattaisi olla hakijoiden oikeusturvaa parantava vaikutus. Maahanmuuttoasioiden asiantuntemuksen keskittäminen tietyille maantieteellisille alueille ja yhteistyön lisääminen viranomaisten kesken olisi nähdäkseni omiaan lisäämään toiminnan tehokkuutta.

3) Turvapaikanhakijan työnteko-oikeuden sitominen henkilöllisyyden selvittämiseen

Kuten raportissa todetaan, asiakirjat usein hävitetään ennen maahantulomatkaa järjestävien salakuljettajien ohjeiden mukaan. On kuitenkin syytä huomioida, että usein maahan tulevilla ei ole ollut tilanteessa muuta vaihtoehtoa. Henkilöllisyyden todistaminen saattaa tämän jälkeen olla mahdotonta. Raportin mukaan erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, että turvapaikanhakija ei ajaudu harmaiden työmarkkinoiden piiriin. Työnteon kieltämisestä saattaa nimenomaan olla seurauksena, että henkilö tekee joka tapauksessa töitä "pimeästi".

4) Perhesidelluvan myöntäminen kasvattilapselle

Voimassa olevassa ulkomaalaislaissa ei ole säännöksiä kasvattilapsista. Perheenjäsenen määritelmän tarkentamista tältä osin voidaan mielestäni pitää perusteltuna. Raportin mukaan kasvatusvanhemman olisi kyettävä esittämään selvitys siitä, että kasvatuslapsi on asunut ja viettänyt hänen kanssaan kiinteää perhe-elämää jo Suomeen tuloaan. Maahanmuuttovirasto on raportin mukaan edellyttänyt lisäksi, että lapsen vanhemmat ovat kuolleet. Mikäli selvitys todellisesta ja vakiintuneesta huoltosuhteesta pystytään esittämään, ei biologisten vanhempien elossa oloa nähdäkseni tarvitse pitää kaikissa tilanteissa riittävänä perusteena hakemuksen hylkäämiselle.

5) Väärien tietojen antamisen vaikutus mahdollisuuteen toimia perheenkokoajana

Ulkomaalaislaissa on jo nykyisinkin säännös, jonka nojalla oleskelulupahakemus on mahdollista hylätä maahantulosäännösten kiertämisenä. Sitä on raportin mukaan käytetty myös kielteisiä perhesiddepäätöksiä tehtäessä. Raportista ei käy selkeästi ilmi, miksi juuri perhesiteen perusteella tehdyn oleskelulupahakemuksen hylkääminen maahantulosäännösten kiertämisenä vaatisi välttämättä nimenomaisen säännöksen.

6) Perhesidelluvan toimeentuloedellytys, kun kansainvälistä suojelua saaneen perhe on perustettu maahan tulon jälkeen

Raportista ei käy ilmi hyväksyttävää perustetta ehdotetulle muutokselle. Esimerkiksi Ruotsissa ei tällaista toimeentuloedellytystä ole lainkaan. Oikeus perheenyhdistämiseen on nähdäkseni riippumaton siitä, missä vaiheessa se tapahtuu.

7) Asumisaikaedellytys kansainvälistä suojelua saaneen (pl. pakolaiset) toimimiselle perheenkokoajana

Ainakin turvapaikan saaneet ja toissijaisen suojeluaseman saaneet on rinnastettu Suomessa keskenään useimpien oikeuksien ja etuuksien suhteen. Myös tilapäinen suojelu edellyttää henkilön joutumista todelliseen vaaraan kärsiä vakavaa haittaa jos hänet palautettaisiin kotiin tai pysyvään asuinmaahansa. Turvapaikkoja myönnetään Suomessa varsin vähän. Asiallista perustetta näiden kahden ryhmän erilaiselle kohtelulle perheenkokoajana ei raportin perusteista ilmene.